

Мацюк О.О., студентка 2-го курсу факультету соціології
і права Національного технічного університету
України «Київський
політехнічний інститут»

Науковий керівник: Іщенко В.В., викладач кафедри
публічного права Національного технічного
університету України «Київський політехнічний
інститут»

Права біженців за міжнародним правом та законодавством України

В сучасних умовах проблема захисту прав біженців є досить актуальною для багатьох держав світу, в тому числі, й для України, враховуючи необхідність вирішення питання відповідності національного законодавства міжнародно-правовим зобов'язанням України у сфері захисту прав біженців.

Відповідно до ч.1 ст. 1 Закону України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту» від 8 липня 2011 р. біженець - особа, яка не є громадянином України і внаслідок обґрунтованих побоювань стати жертвою переслідувань за ознаками раси, віросповідання, національності, громадянства (підданства), належності до певної соціальної групи або політичних переконань перебуває за межами країни своєї громадянської належності та не може користуватися захистом цієї країни або не бажає користуватися цим захистом внаслідок таких побоювань, або, не маючи громадянства (підданства) і перебуваючи за межами країни свого попереднього постійного проживання, не може чи не бажає повернутися до неї внаслідок зазначених побоювань.

Специфіка правового статусу біженців влягає передусім у тому, що біженці володіють основними правами людини, які застосовуються до всіх (громадян, ігоземців, біженців, шугачів притулку, які законно чи незаконно

перебувають на території певної держави) і носять загальний характер. З іншого боку, біженці користуються правами та привілеями, властивими лише їм, і якими вони володіють на підставі універсальних і регіональних міжнародних угод, що регулюють правовий статус біженців [4]. Інші категорії населення не мають таких прав, оскільки не є біженцями. Крім того, у ситуаціях збройних конфліктів права біженців додатково захищаються нормами міжнародного гуманітарного права. Таким чином, спостерігається явище фрагментації міжнародного права, для якого характерне одночасне регулювання того самого питання до певної міри автономними правовими режимами, якими можна вважати міжнародне право захисту прав людини, міжнародне гуманітарне право та міжнародне право захисту біженців [2].

Такі вчені, як О. Казано вас, Ю. Путцер, К. Барицька та ін. досліджують права біженців у міжнародному праві, розглядають окремі аспекти проблеми правового статусу біженців, але, комплексно ця проблема не досліджувалася.

Сьогодні норми міжнародного права, що застосовуються до біженців, є численними та неоднорідними, тому відсутній єдиний погляд на їхнє місце у системі сучасного міжнародного права. О. Казановас визначає «міжнародне право біженців» як сукупність норм міжнародного публічного права, які регулюють ситуацію з біженцями, та називає його галуззю міжнародного правопорядку [3].

К. Джевіцкі вважає, що міжнародні договори щодо захисту біженців слід розглядати у складі однієї з категорій конвенцій у сфері захисту прав людини - «конвенції стосовно захисту груп» [1].

На думку О. Казановаса, права осіб, які втратили зв'язок із країною свого походження, серед яких великий відсоток біженців повинні визнаватися, виходячи лише з того факту, що вони є людьми. Їхнє загальне визнання та дотримання є свідченням трансформації суспільства від міждержавного етапу розвитку міжнародних відносин до етапу міжнародного співтовариства [2]. Подібну думку висловлює К. Барицька, стверджуючи, що оскільки біженці теж є людьми, вони мають такі самі права та свободи, як і інші люди, однак ці гарантії не завжди можна знайти у самому праві біженців. Виходячи з цього, логічним є висновок про те, що при визначенні обсягу прав біженців слід звертатися до більш загальних норм - норм міжнародного права захисту прав людини [5].

Біженцям повинна забезпечуватись вся сукупність економічних і соціальних прав. Особливо увесь комплекс прав повинен забезпечуватись жінкам і дітям, які належать до найбільш вразливих соціальних груп. Більш того, на основі тісного міжнародного співробітництва було б доцільно прийняти нові міжнародні договори, які б юридично захищали права жінок-біженців та дітей-біженців [1].

Відповідно до законодавства України особа, яку визнано біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, має рівні з громадянами України права на: пересування, вільний вибір місця проживання, вільне залишення території України, крім обмежень, встановлених законом; працю; провадження підприємницької діяльності, не забороненої законом; охорону здоров'я,

медичну допомогу та медичне страхування; відпочинок; освіту; свободу світогляду і віросповідання; направлення індивідуальних чи колективних письмових звернень або особисте звернення до органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб цих органів; володіння, користування і розпорядження своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності; оскарження до суду рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб; звернення за захистом своїх прав до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини; безоплатну правову допомогу в установленому порядку та ін.

Таким чином, як свідчить вітчизняне та міжнародне законодавство, правовий статус біженців є досить специфічним. Проголошення України як демократичної держави вимагає подальшої імплементації міжнародних норм в даній сфері.

Список використаних джерел

1. Джемівкі К. Європейська система захисту прав людини / К. Джемівкі - К. : ІМВ КНУ імені Тараса Шевченка, 2005. - С. 45-46.
2. Иванов Д. В. Беженцы в современном международном праве / Д. В. Иванов. -М. : Международные отношения, 2006. - С. 59.
3. Иванов Д. В. Правовой статус лиц, ищущих убежище, в современном международном праве / Д. В. Иванов, Н. А. Бобринский. - М. : Статут, 2009. - С. 20 - 21.
4. Права людини і біженці. Виклад фактів № 15. - Х., 2014. - С. 13.
5. Путцер Ю. Источники международного права в контексте права беженцев. Соотношение с национальным правом / Ю. Путцер, В. Таргонскене // Практическое руководство по вопросам убежища. - К. : Проект Европейского Союза ТАСИС КІ 03-13 ИА для Украины, 2005. - С. 16.
6. Таргонскене В. Статус беженца в международном праве и законодательстве Украины / В. Таргонскене // Практическое руководство по вопросам убежища. - К. : Проект Европейского Союза ТАСИС КІ 03-13 ИА для Украины, 2005. - С. 65.